

Міністерство освіти і науки України
Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**72-ої наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету,
присвяченої 90-річчю
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

Том 2

21 квітня – 15 травня 2020 р.

Полтава 2020

В.В. Чернишов, к.філос.н., доцент,
Є.С. Віт, студент гр. 101-ЕТ
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЦІННІСТЬ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Людське життя – найцінніший дар. Але у чому полягає його цінність? Чи є цей дар абсолютним, чи, можливо, у залежності від того, яким є змістовне наповнення життя воно може бути даром, а може ним і не бути? Та й взагалі, що робить цінність цінністю, а дар – даром? Такі і подібні ним питання, зазвичай прийнято називати *великими філософськими питаннями*.

Існує ціла галузь філософського знання, яка у межах якої мислителі намагаються розібратись із природою людських цінностей – це *аксіологія* (від *грец.*: «αξία» – «цінність» і «λόγος» – «слово»). Іноді в межах аксіології також уводиться додаткове розрізнення – з одного боку віділяються питання, що належать до сфери *морального*, тоді як з іншого – до сфери *естетичного*. Утім, здається, що питання про цінність людського життя не можна чітко віднести ані до моральної, ані до естетичної сфери – оскільки воно має обидва ці аспекти.

Естетичний аспект є ключовим для самого *переживання* життя, саме у його межах можуть бути осмислені ті передумови і засновки, що лежать в основі наших вчинків. Головним предметом його дослідження є *нераціональні* (або передраціональні) *структури*, що обумовлюють наше існування у світі та стосунки зі світом й іншими людьми. *Етичний аспект* – це аспект в межах якого здійснюється аналіз фундаментальних принципів, що створюють безпосередні й раціональні підстави наших учинків. Його предметом є *раціональні структури* людського мислення у стосунку до людської ж діяльності.

У стосунку до питання про цінність людського життя, *естетичний аспект* виявляється передусім в ірраціональному усвідомленні людського життя як вищої цінності. За самою своєю природою, людина схильна цінувати життя, а інстинкт самозбереження, як відомо, є одним з базових інстинктів будь-якої живої істоти. У той же час, хоча люди це й не завжди усвідомлюють, життя не дається за заслуги – воно є «даром, що даний задарма» (Аврелій Августин), ласкою у якій кожна жива істота бере участь в єдності універсального буття. *Переживання* (чи проживання) *життя* – це фундаментальний аспект людської естетики.

Кожна людина *проживає* власне, переводячи його з площини зовнішніх подій та стосунків у площину внутрішнього переживання, що врешті решт здобувають своє остаточне оформлення у *спогадах*, які

зберігаються у людській пам'яті (індивідуальній або колективній). Саме процес переживання життя, врешті решт уможливорює оцінку життя, як емоційну, так і раціональну, а наявність різних *життєвих обставин* та *відкритість* й невизначеність *майбутнього* відкривають *перспективу людської свободи*. Зі спостерігача і глядача людина неодмінно має перетворитися на *діяча*, щоб повноцінно розпорядитись тією цінністю, яка знаходиться у неї в наявності – її власним людським життям.

Це коло можливостей, що стоїть перед людиною й до реалізації якого вона покликана зветься *людською гідністю*. Людська гідність, якою наділена кожна людська істота не залежить від жодних зовнішніх обставин, а тому потребує поваги з огляду не тільки на її попередні заслуги і *відкритість майбутнього*, а й з огляду на сам факт її участі в універсальному «проекті», який зветься людством – її участі у самому феномені людського життя.

Змістовна наповненість людського переживання може бути різною. Почасти вона залежить від зовнішніх обставин, а почасти й від того морального вибору, який робить сама людина. Людина опиняється ніби на роздоріжжі, перед нею постають кілька *аксіологічних альтернатив*, вибір між якими лежить вже у царині *етичного аспекту*. Власне, головними альтернативами людини, у даному випадку, виступають: (1) *неусвідомлене життя*; (2) *гедонізм*; (3) *доброчесне життя*; (4) *життя підпорядковане почуттю обов'язку та дисципліні*. А фундаментальним налаштуванням (що зрештою обумовлює цілепокладання та й сам вибір життєвої модальності) можуть бути: *егоїзм* або *альтруїзм*.

Егоїзм зазвичай має своєю причиною або банально *неусвідомлене життя* або *гедонізм*. Перше, власне, не є результатом вибору, а тому гідне шкодування. Життя має величезну цінність і приносить внутрішній спокій тільки тоді, коли ми робимо його осмисленим і наповнюємо змістом, у відповідності до певної мети (*цілепокладання*). Не менш жалюгідною виглядає і спроба змарнувати життя піддавшись на спокусу присвятити власне життя *гедонізму* – постійній гонитві за насолодами, після яких, зрештою, може лишитися гіркий присмак невдоволення й марноти власного життя, замість очікуваних приємних вражень.

Людина, як «*політична істота*» (Арістотель) покликана у своєму житті не до егоїзму, а до *альтруїзму*. Здається, що саме це й є один з найфундаментальніших принципів або законів людської природи, який, зрештою, обумовлює й саму цінність людського життя. Для реалізації ж цього принципу людина має дві можливості, що не в останню чергу обумовлені багатьма чинниками зовнішнього характеру, але у будь-якому разі, зрештою, лишаються предметом вільного вибору людини у відповідності до її внутрішніх уподобань: (1) *доброчесне життя*, з орієнтацією на (су)спільне добро; або (2) *життя як служіння*, спонукою до якого виступають почуття обов'язку та (само)дисципліна.